

Συριανά γράμματα

ΒΛΑΣΤΗΣΗ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΑ ΤΗΣ ΑΠΑΝΩ ΜΕΡΙΑΣ

Το ανάγλυφο χαλί της Συριανής φύσης

Βορειοδυτική όψη της Απάνω Μεριάς, | Σύρος • φωτογραφία Γιώργος Στεφάνου ©

Η Συριανή Απάνω Μεριά είναι μία από τις λιγότερο επιβαρυμένες περιοχές του νησιού ενώ ταυτόχρονα αποτελεί μια φυσική τράπεζα φυσικών πόρων και μια περιοχή σπάνιας βιοποικιλότητας.

ΒΛΑΣΤΗΣΗ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΑ ΤΗΣ ΑΠΑΝΩ ΜΕΡΙΑΣ

κείμενο: Κωνσταντίνος Καταγάς
φωτογραφίες: Γιώργος Στεφάνου,
Κωνσταντίνος Καταγάς

A

Το ανάγλυφο χαλί της Συριανής φύσης

Υπό το μονάκριβο χαλί μας, υφασμένο με τα υλικά της Συριανής χλωρίδας, συνέδεε τους προγόνους μας, αλλά κι εμάς με την ιστορία μας, τις παραδόσεις μας, την ίδια μας τη ζωή στο νησί.

Φρόντιζαν τη διατροφή μας, την υγεία μας, τη βοσκήσιμη ύλη, τον εμπλουτισμό των υποβαθμισμένων εδαφών, την εξισορρόπηση των οικοτόπων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, την αισθητική μας, την ψυχική μας ισορροπία, την αναψυχή μας και είναι από τα πολυτιμότερα συστατικά της βιοκοινότητας του νησιού.

Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα τμήματα του «σπιτιού» μας.

Η Σύρα βρίσκεται στο κέντρο του νησιωτικού συμπλέγματος των Κυκλάδων και μαζί με την Αστυπάλαια αποτελούν το 13ο χλωριδικό τρίγωνο (kik), το οποίο αυτόνομα υιοθετήθηκε για τη δημιουργία της Flora Hellenica (Rechinger, 1951 - Strid, 1996), επειδή δεν παρουσιάζει τα ίδια χλωριδικά στοιχεία με τα όμορά του (τόξο Νοτίου Αιγαίου στα νότια, Πελοπόννησο δυτικά, Ανατολικό Αιγαίο και παράλια Μικράς Ασίας ανατολικά και Βόρειο Αιγαίο, Αττική και Βόρεια Εύβοια).

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι οι Κυκλάδες εμφανίζουν τη μεγαλύτερη βιοποικιλότητα στην Ευρώπη.

Ένας ζωντανός πίνακας που αλλάζει συνεχώς. Τη στιγμή της φωτογράφισης κυριαρχεί το Ορνιθόγαλο.

Η Απάνω Μεριά είναι η περιοχή που ορίζεται από τον άξονα Άνω Σύρου - Γαλησσά και καλύπτει όλο το Βόρειο τμήμα του νησιού. Αποτελεί την οριοθετημένη περιοχή ενταγμένη στο δίκτυο «Natura 2000».

Η βλάστηση της Απάνω Μεριάς είναι το σύνολο των ατόμων όλων των φυτικών ειδών της περιοχής.

Αντιπροσωπεύεται από το σύνολο των φυτοκοινωνιών και εκφράζει τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται τα φυτικά είδη ποιοτικά και ποσοτικά, έτσι ώστε να δίνουν τις διάφορες φυτοκοινωνίες και είναι αποτέλεσμα της επίδρασης διαφόρων παραγόντων

όπως το κλίμα, η γεωμορφολογία, οι ανθρώπινες επεμβάσεις κλπ.

Οι έννοιες της χλωρίδας και της βλάστησης μπορεί να βρίσκονται σε αντινομία, είναι δηλαδή δυνατό μια περιοχή με πλούσια βλάστηση να έχει φτωχή χλωρίδα π.χ. ένα δάσος πεύκης ή μια περιοχή με φτωχή βλάστηση να έχει πλούσια χλωρίδα π.χ. οι φρυγανικές διαπλάσεις.

Βότανα είναι όλα τα χρήσιμα φυτά, των οποίων οι ρίζες, οι μίσχοι, τα άνθη και τα φύλλα χρησιμοποιούνται ως τροφή ή θεραπεία, χάρη στο άρωμά τους ή με κάποιο άλλο τρόπο.

Τους τελευταίους αιώνες η έννοια «βότανο» περιορίστηκε στενά σε κάποια συγκεκριμένα φυτά, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν είτε ως θεραπευτικά ροφήματα, ως αρτύματα (βασικά στην καθημερινή διατροφή και φυσικά εποχικά), ως πρώτη ύλη για τη δημόδη ιατρική, βάμματα, καταπλάσματα, συστατικά αλοιφών και ελαίων είτε στη σύγχρονη φαρμακολογία ως δρόγες.

Φαρφαλιά, Μελισσάκι, Βοτανάκι, Αγούδουρας, Δαιμοναριά, Βάλσαμο, Βαλσαμόχορτο, Κοκκοράκι, Αλιβάρβαρο, Γαλανάγκαθο, Κρινάκι, Καρύδα, Σκορπίδι, Γαλατσίδα, Σμυρνιά, Αγαποβότανο, Λυχναράκι, Ασφάκα, Κουνούκλα, Αρμυρήθρα, Ογλίγορας, Απήγανος, Κοκκοράκι, και τόσα άλλα αποτελούσαν λέξεις της καθημερινότητας των κατοίκων, μιας και συμμετείχαν σημαντικά στην οικιακή οικονομία αλλά και στην αντιμετώπιση της καθημερινότητας των κατοίκων. Ταυτόχρονα αποτελούσαν το βασικό τροφικό υπόστρωμα της μελισσοκομίας, των οικόσιτων αλλά και των άγριων ζώων και πτηνών.

Εξασφάλιζαν ανοσίες ή και θεραπείες για τη βιοκοινότητα προσφέροντας σημαντικά στην ισόρροπη εξέλιξη της περιοχής. Θέλουμε στο σημείο αυτό να τονίσουμε ότι με τις ελάχιστες δυνατότες αναφορές κάποιων αντιπρο-

σωπευτικών ειδών που μπορούν να γίνουν σε ένα άρθρο αυτής της έκτασης, έχουμε σκοπό να αναδείξουμε μέσω αυτών τη σπουδαιότητα της διατήρησης αυτής της αυτοφυούς βλάστησης, η οποία δέχεται διαρκώς «σύγχρονες αναπτυξιακές πιέσεις» που μπορούν να οδηγήσουν σε τραγική μείωση της αυτοφυούς χλωρίδας ή και καταστροφή της.

Η επιλογή αναφοράς κάποιων ιδιοτήτων γίνεται για να σημειωθεί emphaticά η ποιοτική αξία της βλάστησης για τη βιοκοινότητα διαχρονικά.

Οι ισχυροί ανταγωνιστές της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο νησί είναι: η αλόγιστη τουριστική ανάπτυξη, η έλλειψη σχεδιασμού χρήσεων γης, η αλόγιστη εκμετάλλευση των παραλιών και των βραχωδών ακτών, η αλλαγή χρήσης γης των παραλιακών ζωνών, η δόμηση εκτός σχεδίου που συνοδεύεται από πλήθος τεχνικών έργων που εξυπηρετούν μόνο μια εγκατάσταση άναρχα, η εισαγωγή ξενικών ειδών με τη λανθασμένη εφαρμογή της κηποτεχνίας, η εσκεμμένη υποβάθμιση της αξίας τους για λόγους συμφέροντος, οι πυρκαγιές, η αλόγιστη διάνοιξη δρόμων, η ρύπανση, η χρήση χημικών δηλητηρίων, οι ψεκασμοί των καλλιεργειών, η ελεύθερη βοσκή κ.ά.

Τυπική διάπλαση βραχώδους - φρυγανώδους έκτασης.

Η βλάστηση του νησιού εντάσσεται στους τυπικούς νησιωτικούς μεσογειακούς φρυγανότοπους και θαμνότοπους με επικρατέστερες τις υποβαθμισμένες ζώνες φρυγάνων.

Η Απάνω Μεριά της Σύρας διαθέτει τα βότανα, τα ιάματα, τα δηλητήρια και τα αντίδοτα που απαιτούνται για μια απόλυτα συμβιωτική κοινότητα.

Είναι πλέον εμφανές σε όλους ότι τα αυτοφυή είδη αποτελούν βασικά συστατικά της διατήρησης της ισορροπίας της νησιωτικής βιοκοινότητας και πρέπει να εξασφαλίζεται ο βιοτικός χώρος ανάπτυξής τους.

Από τα 642 είδη και υποείδη που αποτελούν τη βλάστηση της Σύρας (Γ.Π. Σαρλής, 1994), έχουν καταγραφεί από τον συγγραφέα τουλάχιστον 450 είδη που απαντώνται στην Απάνω Μεριά και η καταγραφή συνεχίζεται, ενώ έχουν προσδιορισθεί περισσότερα από 250 είδη και υποείδη τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί ή χρησιμοποιούνται κατά παράδοση ως βρώσιμα χόρτα, ιάματα, φάρμακα, συμπληρώματα διατροφής κλπ.

Στη Σύρα κυκλοφορούν πολλές παραδοσιακές συνταγές για βάμματα, κρέμες, καταπλάσματα, έλαια, αφεψήματα κ.ά. παρασκευάσματα.

Mathiola tricuspidata (L.) R. Br. 1812 - άγρια βιολέτα

Τα είδη αυτά θεωρούνται σήμερα απαραίτητα για τη φυσική διαβίωση των κατοίκων συμβιωτικά με το περιβάλλον τους.

Είναι συστατικά του «ευ ζην».

Τα τελευταία χρόνια έχουν δημιουργηθεί καλλιέργειες αρωματικών φυτών και βοτάνων για διάφορες χρήσεις. Είναι σημαντικό οι καλλιεργητές να προτιμούν τις τοπικές ποικιλίες βοτάνων και να αποφεύγουν την εισαγωγή ξενικών ειδών.

Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθούν υβριδισμοί, θα έχει εξασφαλισθεί η προσαρμοστικότητα του είδους, θα απαιτείται λιγότερη επικουρική ενέργεια, λίπανση και νερό για την ανάπτυξη

της καλλιέργειας και η ίδια θα είναι ανθεκτικότερη σε προσβολές.

Τα αυτοφυή είδη φυτών συγκροτούν, μεμονωμένα ή κατά ομάδες, φυτικές βιοκοινότητες οι οποίες αποτελούν τη βλάστηση του νησιού.

Τα είδη αυτά αφού εξελικτικά εναρμονίστηκαν με το κλίμα και το έδαφος στο βάθος του χρόνου, διαμόρφωσαν χαρακτηριστικούς τύπους βλάστησης, τις διαπλάσεις.

Κυριότεροι τύποι είναι:

- **αμμόφιλη βλάστηση**, την οποία συναντάμε σε αμμόδεις παραλίες (Αετός, Λεία, Βαρβαρούσα, Γράμματα, Δελφίνι κ.ά.) με αντιπροσωπευτικότερα είδη τα:

Pancratium maritimum L. - κρινάκι της θάλασσας

Pancratium maritimum L. - κρινάκι της θάλασσας, γενικό όνομα του είδους προκύπτει από τη σύνθεση των ελληνικών λέξεων «παν» και «κρατείν», δηλαδή αυτό που κατέχει την «απόλυτη δύναμη» και αναφέρεται στις τονωτικές ιδιότητες του φυτού,

Eryngium maritimum L. - γαλανόγκαθο, το φυτό ονομάζεται ηρύγιο από τον Θεόφραστο και το Διοσκουρίδη και χρησιμοποιήθηκε ως ευεργετικό σε περιπτώσεις ηπατικών και στομαχικών παθήσεων, κατακράτησης υγρών και αερίων, *Medicago marina* L. - αρμυρήθρα (βρώσιμο), *Medicago litoralis* Lois - τριφύλλι, *Cakile maritima* Scop. - (βρώσιμο),

Eryngium maritimum L. - γαλανόγκαθο

Mathiola tricuspidata (L.) R. Br. 1812 - άγρια βιολέτα (φαρμακευτικό) και άλλα αμμόφιλα είδη.

Δυστυχώς, έχουν παραμείνει ελάχιστες αμμόδεις παραλίες στο νησί που δεν έχουν δεχτεί την «επίθεση της ξαπλώστρας» με συνέπεια να πιέζονται σημαντικά οι οικοτόποι των αμμόφιλων ειδών. Στην Απάνω Μεριά ακόμη διατηρούνται κάποιες περιοχές και είναι χρέος μας να τις παραδώσουμε αμιγείς στις επόμενες γενιές.

Οι αμμοθίνες του Γαλησσά, της Βάρης, των Αγκαθωπών, του Δελφινιού και του Κινίου έχουν πλέον σχεδόν εξαφανισθεί ή πιεστεί τόσο που έχασαν τα χαρακτηριστικά τους.

Στο παρελθόν παρατηρήθηκαν μπουλντόζες που «έστρωναν» την άμμο για να υποδεχθούν κολυμβητές (Γαλησσάς, Κίνι και άλλες περιοχές), αλλά ευτυχώς ανακόπηκαν έγκαιρα λόγω της Δ.Α.Δ. της Δ.Δ.Κυκλάδων, η οποία προστατεύει τα είδη στις διαπλάσεις αυτές.

Σήμερα ελπίζουμε ότι είναι αυτονόητη η προστασία τους ανεξάρτητα των απαγορεύσεων που είναι σε ισχύ ή όχι.

• **αλόφιλη βλάστηση**, αφθονούσε παλιά σε πολλές παράκτιες περιοχές της Σύρας αλλά σήμερα παρουσιάζει έντονη υποβάθμιση, κυρίως λόγω της τουριστικής ανάπτυξης, της ρύπανσης, της αλλαγής χρήσης κάποιων παραλιακών ζωνών, της δόμησης, της εισαγωγής ξενικών ειδών, της λανθασμένης εφαρμογής της κηποτεχνίας κ.ά.

Στην Απάνω Μεριά διατηρούνται ακόμη κάποιες περιοχές αντιστεκόμενες στις πιέσεις (Τράχηλας, Βαρβαρούσα, Γάδαρος-Αετός, Καμινάκι, Διαπόρι, Σχιζομενές, Μαρμάρι, Πρίονας, Πριονάκι, Χόρτα, Χαλανδριανή - Κλεισούρα, Νερό Ψύχα κ.ά.).

Πολλές φορές χρειάστηκαν αποφάσεις του ΣΤΕ για να αποφευχθεί η βίαιη αλλαγή της χρήσης τους η οποία επιδιωκόταν για κοντόφθαλμες καιροσκοπικές «αναπτυξιακές» δράσεις.

Κάποια από τα αλόφιλα είδη είναι:

Crithmum maritimum L. - κρίταμο, τα φύλλα είναι βρώσιμα και εκτός όλων των άλλων ιδιοτήτων του έχει χρησιμοποιηθεί για την φυτοεξύγανση του εδάφους από κάδμιο,

Mathiola tricuspidata (L.) R. Br. 1812 - άγρια βιολέτα (φαρμακευτικό),

Medicago marina L. - αρμυρήθρα (βρώσιμο),

Plantago coronopus L. - κοκκοράκι / περδικοπάτημα, ιδανικό αφέψημα για τους άνδρες, προστασία ουροποιητικού και προστάτη, διουρητικό, αντιφλεγμονώδες, το οποίο συναντάμε και υψηλότερα στις άλλες ζώνες.

Επιπρόσθετα μερικά από τα συχνότερα εμφανιζόμενα είδη είναι τα:

Atriplex hastata συν. *prostrata* Moq.

Juncus maritimus Lam.

Frankenia hirsuta L.

Scirpus holoschoenus L.

Vitex agnus-castus L.

Cakile maritima Scop.

Limonium graecum (Poiret) Rech.f.

Limonium sinuatum (L.) Mill.

Allium stacticiforme Sibth. & Sm.

Eryngium maritimum L.

Medicago marina L.

Beta vulgaris ssp. *maritima* (L.) Arcang.

Matthiola tricuspidata (L.) R. Br. 1812,

Glaucium flavum Crantz. κ.ά.

Ceterach officinarum (D.C.) - Σκορπίδι, Ασπλήνιο του Διοσκουρίδη.

• **βλάστηση των βραχιδών ακτών**, αποτελείται από χασμόφυτα και ξηρόφυτα, τα οποία παρουσιάζουν καχεκτική ανάπτυξη, λόγω της επίδρασης της θάλασσας και είναι ανθεκτικά στην ξηρασία και στην αλμύρα (σχεδόν σε όλη τη βραχώδη παραθαλάσσια περίμετρο της Απάνω Μεριάς - Τράχηλας, Καζάνι, Σαρακίνικο, Εγκρεμός, Διαπόρι, Πετρίτης, Κυλίστρες, Κακός Κατήφορος, Φόνισσα, Τραχηλιά και Τραχηλάκι, Ήπη, Καλόγερος, Αγρελώπό, Κλεισούρα, Κοράκι, Τούρκος, Πύργος, Μύτακας, Σταχτό, Χάλαρα, Φυσώντας, Καστρί, Σα Μιχάλης, Κακιά Σκληρή, Τροχός κ.ά.).

Centaurea raphanina ssp. *mixta* (DC.) Runemark. Καρύδα ή Αλιβάρβαρο.

Μερικά είδη της ζώνης αυτής είναι:

Centaurea raphanina ssp. *mixta* (DC.) Runemark - καρύδα ή αλιβάρβαρο, με αντικαρκινικές, αντιοξειδωτικές ιδιότητες,

Ceterach officinarum (D.C.) - σκορπίδι, ασπλήνιο του Διοσκουρίδη, συνήθως το συναντάμε σήμερα στις ξηρολιθιές και η εμφάνισή του έχει μειωθεί σημαντικά.

Θεωρείται από την αρχαιότητα ως καταπραϋντικό, διουρητικό, αποχρεμπτικό, εφιδρωτικό, κατά των νοσημάτων της κύστεως, των ουροφόρων οδών και των νεφρών, δρα κατά της διάρροιας και είναι θεραπευτικό της σπλήνας, των στήθικών παθήσεων και του βήχα.

Έχει επίσης ανθελμινθικές ιδιότητες (για τους σκώληκες των εντέρων),

Helichrysum stoechas (L.) Moench, Ελίχρυσος η στοιχάς, Αμάραντο, Ανθονοίδα, έχει ιδιότητες αντιφλεγμονώδεις, αντιλοιμώδεις, αιμοστατικές, επουλωτικές, χαρακτηρίζεται ευστόμαχος, λιπολυτικός, κατά των δερματικών παθήσεων, επιταχύνει τη θεραπεία της δερματίτιδας, των εγκαυμάτων, της ακμής, του έρπητα και φιλτράρει τις υπεριώδεις ακτίνες.

Μπορεί να συγκριθεί με την Άρνικα και έχει έως και 10 φορές μεγαλύτερη παυσίπονη δράση από αυτή, **Ruta graveolens** L. - απήγανος (θεραπευτικό),

Capparis spinosa L. - κάππαρη, συνήθως τη συναντάμε σε βραχώδεις σχισμές, σε ημιβραχώδη-βραχώδη πρανή, ξηρολιθιές και αργολιθοδομές.

Η ρίζα και ο φλοιός του φυτού έχουν αναλγητικές, αντιαιμορροϊδικές, καθαρτικές, αποφρακτικές, εμμηναγωγές, αποχρεμπτικές, τονωτικές και αγγειοσυσπαστικές ιδιότητες, θεραπεία των γαστρεντερικών λοιμώξεων, διάρροια, ουρική αρθρίτιδα και ρευματισμούς,

Pallenis spinosa (L.) Cass. - (τοξικό, με αντιφλεγμονώδεις και αντιαλλεργικές ιδιότητες),

Crithmum maritimum L. - κρίταμο, (εδώδιμο υψηλής αξίας - εδαφοβελτιωτικό),

Reichardia picroides (L.) Roth - γαλατσίδα, (βρώσιμο υψηλής αξίας), **Ephedra fragilis** Desf. ssp. **campylopoda** (C.A. Meyer) - εφέδρα, (φαρμακευτικό - δρόγη),

Pistacia lentiscus L. - σχίνος, (εδαφοβελτιωτικό - πολύτιμο για παράγωγά του),

Juniperus phoenicea L. - αρευθιά, φίδα,

Atractylis gummifera L. - ατρακτυλίσ η κομμιφόρος - μαστιχιά, (καθαρισμός / φροντίδα δοντιών - στόματος),

Anthyllis hermanniae L. - αλογοθύμαρο, σμυρνιά, (μελισσοκομικό), **Sarcopoterium spinosum** (L.) Spach. - αστοιβή, (γίνονται μελέτες σχετικές με το ζαχαρώδη διαβήτη τύπου 1 - δρόγη),

Scolymus hispanicus L. - ασκόλυμπρος, (η ρίζα έχει φαρμακευτικές ιδιότητες - δρόγη),

Ballota acetabulosa (L.) Benth, - λυχνάρακι, (φαρμακευτικό - αντισπασμωδικές ιδιότητες),

Phlomis fruticosa L. - ασφάκα, (πολλές χρήσεις στην οικιακή κτηνοτροφία - καύσιμο),

Limonium graecum (Poir.) - αμάραντο, (βρώσιμο υψηλής αξίας),

Teucrium polium L. - αγαποβότανο / βοτανάκι (φαρμακευτικό),

Είναι επίσης σημαντική η παρουσία ειδών αυτοφυούς ορχιδέας, όπως οι *Ophrys ferrum-equinum* Desf. και *Ophrys bombyliflora* Link. κ.ά., σε βραχώ-

Helichrysum stoechas (L.) Moench, Ελίχρυσος η στοιχάς

Reichardia picroides (L.) Roth - γαλατσίδα

Scolymus hispanicus L. - ασκόλυμπρος

Capparis spinosa L. - κάππαρις

Pallenis spinosa (L.) Cass.

Ruta graveolens L. - απήγανος

Limonium graecum (Poir.) - αμάραντο

Teucrium polium L. - αγαποβότανο

δεις θέσεις υπεράνω της ακτογραμμής και έως ύψος 100 μέτρων, στους ρύακες κατάληξης των ομβρίων προς τη θάλασσα. Η ζώνη συμπληρώνεται με ποώδη ξηροφυτικά είδη.

Πολλά από τα είδη της ζώνης αυτής εμφανίζονται και στους εκτεταμένους φρυγανότοπους της Απάνω Μεριάς λόγω του χαμηλού υψομέτρου, του ανάγλυφου και της μικρής έκτασης του νησιού.

Συνήθως τα είδη της βραχώδους ζώνης εμφανίζονται σε εγκαταλειμμένους παραθαλάσσιους αγρούς, στα όρια οδών και χωματόδρομων, δίπλα σε μονοπάτια, σε ξηρολιθιές, βραχώδεις σχηματισμούς επιχωματώσεων και στα όρια ή εντός φρυγανότοπων. Αναφέρεται σε μελέτες ότι η έντονη υποβάθμιση της παράκτιας βλάστησης του νησιού, λόγω ανθρωπογενών επεμβάσεων, δεν επέτρεψε σε κανένα από τους παραπάνω αναφερόμενους τύπους βλάστησης (αμμόφιλη, αλόφιλη και βραχωδών ακτών) να συγκροτήσει και να διατηρήσει αντίστοιχες αμιγείς φυτοκοινωνίες των ειδών αυτών.

• φρυγανότοποι

Συγκροτούνται από ξυλώδη φυτά με μικρά και αγκαθωτά φύλλα, τα φρύγανα. Θεωρείται ότι είναι συνήθως αποτέλεσμα υποβάθμισης προϋπάρχουσας

βλάστησης, μακίας και δάσους. Αναπτύσσονται κυρίως σε φτωχά και βραχώδη ασβεστολιθικά και πυριτικά εδάφη ή σε εκτάσεις που έχουν επανειλημμένα καεί από πυρκαγιές. Αν και οι φρυγανότοποι διακρίνονται εμφανώς της ζώνης των αειφύλλων σκληρόφυλλων ειδών, φυτοκοινωνιολογικά παρατηρούμε μια εναλλαγή αυτών των διαπλάσεων με εισροή της μιας στην άλλη ζώνη και τελική ποσοτική επικράτηση των φρυγανότοπων επί των θαμνωδών εδαφών λόγω των έντονων ανθρωπογενών επεμβάσεων (πυρκαγιές, έντονη βόσκηση, εκτός σχεδίου δόμηση, εγκατάλειψη αγροτικών εκμεταλλεύσεων λόγω κυρίως οικοπεδοποίησης κ.ά.).

Αντιπροσωπευτικοί φρυγανότοποι απαντώνται στη μεγαλύτερη έκταση της Απάνω Μεριάς.

Μερικά από τα είδη της διάπλασης των φρυγανότοπων είναι τα:

Τρία είδη λαδανιάς, τα:

Cistus incanus L. - κουνούκλα

Cistus salviifolius L. - κουνουκλιά, λαδανιά

Cistus parviflorus Lam. - λαδανιά

Σημ.: Τα φύλλα της λαδανιάς έχουν την υψηλότερη περιεκτικότητα σε πολυφαινόλες, με εκπληκτική ικανότητα καταστροφής των ελευθέρων ριζών με υψηλή αντιοξειδωτική δράση.

Sarcopoterium spinosum (L.) Spach, - αστοιβή,

Τυπικό τοπίο της απάνω μεριάς

Pancratium maritimum L. - Κρινάκι της θάλασσας

Cistus incanus L. - Λαδανιά, Κουνούκλα

Cistus salviifolius L. - Κουνουκλιά, Λαδανιά

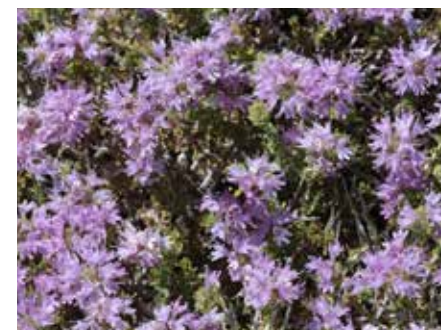
Atractylis gummifera L. - ατρακτυλίσ

Lavandula stoechas L. - άγρια λεβάντα (φαρμακευτικό - χρήση σε καλλυντικά),
Thymus capitatus Hoff. et Link. - θυμάρι (φαρμακευτικό - βρώσιμο),
Anthyllis hermanniae L. - αλογοθύμαρο, σμυρνιά (μελισσοκομικό),
Satureja thymbra L. - θρούμπι - (φαρμακευτικό - βρώσιμο),
Teucrium polium (L.) Tausch - βοτανάκι, αγαποβότανο (φαρμακευτικό),
Fumana thymifolia L. - φουμάνη ή θυμαρόφυλλη (φαρμακευτικό),
Fumana arabica (L.) Spach. - φουμάνη, τραγανίδι (φαρμακευτικό),
Hypericum triquetrifolium Turra - υπερίκό/αγούδουρας (φαρμακευτικό),
Hypericum perforatum L. - υπερίκό/αγούδουρας (φαρμακευτικό, επουλωτικό),
Hypericum gramineum G.Forst. - υπερίκό/αγούδουρας (φαρμακευτικό, επουλωτικό),
Ballota aceta-bulosa (L.) Benth. - λυχναράκι (φαρμακευτικό, χρησιμοποιήθηκε για το άναμμα καντηλιού σε λάδι παλαιότερα),
Phlomis fruticosa L. - ασφάκα (δρόγη),
Dianthus tripunctatus Sibth. & Sm. - άγριο γαρύφαλλο (σπάνιο - απειλούμενο),
Micromeria nervosa (Desf.) Benth. (δρόγη),
Micromeria graeca (L.) Benth. ex Rchb. (δρόγη),

Genista acanthoclada DC. - αφάνα, χινοπόδι,
Helichrysum stoechas ssp. *barrelieri* (Ten.) Nyman - ελίχρυσος, αμάραντος (επουλωτικό / παυσίπονο),
Asphodelus fistulosus L. - ασκέλα, σφοντύλι (δηλητήριο δεν βόσκειται, κατά τον Διοσκουρίδη και τον Ιπποκράτη είναι διουρητικό, εμμηναγωγό και αντιβηχικό),
Sylibum marianum (L.) Gaertn. - γαϊδουράγκαθο (αντιοξειδωτικό - αποτοξινωτικό),
Carduus pycnocephalus L. - γαϊδουράγκαθο, κάδρος,
Adonis microcarpa DC. - άδωνις,
Μεταξύ των παραπάνω ειδών εμφανίζονται, με μικρό όμως βαθμό κάλυψης, θάμνοι, όπως οι:
Calicotome villosa L. - ασπάλαθος,
Pistacia lentiscus L. - σχίνος,
Juniperus phoenicea L. - άρκευθος, φίδα
και ο υπώροφος συμπληρώνεται με ποώδη ξηροφυτικά είδη της διάπλασης των φρυγάνων μερικά εκ των οποίων είναι τα:
Pallenis spinosa (L.) Cass. - καρφόχορτο,
Piptatherum miliaceum (L.) Cos - ανεμόχορτο,
Reichardia picroides (L.) Roth - γαλατσίδα (καρδιοκινητικές, αντιοξειδωτικές και αναλγητικές ιδιότητες),
Plantago lagopus L. - πεντάνευρο (επουλωτικό, αντικαταρροϊκό, αποχρεμπτικό, διουρητικό, συλπι-

Sylibum marianum (L.) Gaertn. - γαϊδουράγκαθο

Thymus capitatus Hoff. et Link. - θυμάρι,

Hypericum triquetrifolium Turra - υπερίκό/αγούδουρας

Calicotome villosa L. - ασπάλαθος,

Genista acanthoclada DC. - αφάνα, χινοπόδι.

Fumana arabica (L.) Spach. - φουμάνη, τραγανίδι

Adonis microcarpa DC. - Άδωνις

Dianthus tripunctatus Sibth. & Sm. - άγριο γαρύφαλλο

κό και ωφέλιμο στη διάρροια, δυσκοιλιότητα),
Hordeum murinum L. - αγριοκρίθαρο (θεραπευτικό),
Silene colorata Poir. - σιληνή,
Lagurus ovatus L. - γατάκι,
Psoralea bituminosa L. - ψωραλέα
 θεραπείες ψωρίασης,
Euphorbia peploides Gouan, - ευφόρβια
Tordylium apulum L. - καυκαλήθρα
 (βρώσιμο - θεραπευτικό),
Daucus guttatus Sibthorp & Smith - δαύκος (φαρμακευτικό - θεραπευτικό),
Hedypnois cretica (L.) Dum.Courset,
Allium guttatum Stev. (θεραπευτικό),
Knautia integrifolia (L.) Bertol. - κουφολάχανο (βρώσιμο),
Delphinium peregrinum L. - δελφινάκι,
Centaurea raphanina ssp. *mixta* (DC.) Runemark. - καρύδα,
Romulea bulbocodium (L.) Seb. & Mauri,
Urginea maritima (L.) Baker - ασκέλα,
Asparagus stipularis L. - άγριο σπαράγγι,
Muscari commutatum Guss. - μουσκάρι (θεραπευτικό - βρώσιμοι βολβοί και άνθη),
Crocus laevigatus Bory & Chaub. - κρόκος και
Crocus tournefortii Gay. - κρόκος (θεραπευτικά και τα δύο είδη, δρόγες, φαρμακευτικά).

• **Ζώνη των αειφύλλων σκληρόφυλλων**, που συνθέτουν τη βλάστηση της Σύρου, εκφράζουν την τυπική βλάστηση των μεσογειακών χωρών ή τη ζώνη της μακίας βλάστησης.

Στη ζώνη αυτή εντάσσεται και η μακία βλάστηση του νησιού η οποία απαρτίζεται από σκληρόφυλλους θάμνους και ξυλώδη είδη μορφής θάμνων, που εμφανίζονται είτε σαν μεμονωμένα άτομα, είτε κατά μικρές συστάδες ή με αραιή διάταξη σε ορισμένες περιοχές. Από τα αειθαλή θαμνώδη είδη, που συμμετέχουν στη σύνθεση της μακίας βλάστησης του νησιού, απαντούν τα:

Juniperus phoenicea L. - αρειθιά, φίδα (πολύτιμο - θεραπευτικό),
Juniperus oxycedrus L. - (θεραπευτικό),
Pistacia lentiscus L. - σχίνος,
Erica manipuliflora L. - ρείκι (μελισσοκομικό),
Quercus coccifera L. - πουνάρι (πολλαπλές χρήσεις),
Ceratonia siliqua L. - χαρουπιά (πολύτιμο),
Olea europaea (L.) - αγριελιά (θεραπευτικό),
 Έχουν αναφερθεί συστάδες του είδους
Quercus ithaburens subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. (Δρυς) σε ένα σημείο του νησιού με καλό βαθμό αναγέννησης στη συστάδα.

Juniperus oxycedrus L. - Άρκευθος

Juniperus phoenicea L. - Αρειθιά, Φίδα

Silene colorata Poir. - Σιληνή

Silene gallica L. - Σιληνή

Tordylium apulum L. - Καυκαλήθρα

Tragopogon porrifolius L.

Calendula arvensis L. - Καλέντουλα

Delphinium peregrina L. - Δελφινάκι

Οι φυλλοβόλοι θάμνοι που έχουν παρατηρηθεί είναι κυρίως:

Calicotome villosa (Poir.) Link - ασπάλαθος (αντικαρκινικό, αντιοξειδωτικό),

Spartium juncea Scop. - σπάρτο (πολύτιμο),

Μερικά από τα φρύγανα που εμφανίζονται στη ζώνη αυτή είναι τα:

Sarcopoterium spinosum (L.) Sprach - αστοιβή,

Cistus incanus L. - λαδανιά, κουνούκλα,

Cistus salviifolius L. - κουνουκλιά, λαδανιά,

Cistus parviflorus Lam. - λαδανιά,

Prasium majus L. - λαγουδόχορτο,

Euphorbia acanthothamnus Heldr.&Sart. - γαλαστοιβή (αντιοξειδωτικό),

Thymus capitatus Hoff. et Link. - θυμάρι,

Salvia triloba L. - φασκομηλιά (τοξικό σε μεγάλες ποσότητες ή συνεχή λήψη, δρόγη, θεραπευτικό, φαρμακευτικό),

Ballota aceta-bulosa (L.) Benth. - λουμινιά,

Phlomis fruticosa L. - φλόμος, ασφάκα,

Lavandula stoechas L. - αγριολεβάντα,

Teucrium polium L. - αγαποβότανο, βοτανάκι,

και

Asparagus acutifolius L. - άγριο σπαράγγι (βρώσιμο, θεραπευτικό),

Μερικά από τα συνηθέστερα ποώδη φυτά, που εμφανίζονται μεταξύ των παραπάνω φυτικών ειδών και παρουσιάζουν διάφορο κατά τόπους βαθμό κάλυψης είναι τα:

Daucus guttatus Sibthorp & Smith,

Psoralea bituminosa (L.) C.H.Stirt.

Muscari comosum (L.) Mill.

Senecio vulgaris L. - σενέκιο, ογλίγορας, μουλαρόχορτο (ανθελμινθικό, αντισκορβουτικό, εφιδρωτικό, διουρητικό, εμμηναγωγό και καθαρτικό),

Plantago bellardii All. Gálv. - αντιοξειδωτικό,

Echium plantagineum L. - βοϊδόγλωσσα (τοξικό, φαρμακευτικό),

Gagea arvensis (Pers.) Dumort,

Anemone coronaria L. - ανεμώνη (φαρμακευτικό),

Pallenis spinosa (L.) de Cassini,

Cyclamen graecum Link, - κυκλάμινο (τοξικό, φαρμακευτικό),

Phagnalon graecum Boiss. & Heldr.

Anacamptis pyramidalis (L.) Rich.

Hordeum murinum L. - αγριοκρίθαρο,

Piptatherum miliaceum (L.) Coss.

Trifolium stellatum L. - τριφύλλι (φαρμακευτικό, θεραπευτικό, δρόγη),

Lamium amplexicaule L. - νεροτσουκνίδα,

Convolvulus althaeoides ssp. *tenuissimus* (Sm.) Stace 1971,

Thapsia garganica L. - πολύκαρπος (τοξικό),

Εναλλαγή θαμνώδους και φρυγανώδους διάπλασης - τυπικά τοπία της Απάνω Μεριάς.

Spargularia marina (L.) Besser

Carduus pycnocephalus L. - Γαϊδουράγκαθο

Muscari commutatum Guss. - Μουσκάρι

Asphodelus fistulosus L. - Ασκέλα

Serapias vomeracea ssp. orientalis W. Greuter,

Ornithogalum umbellatum L. - ορνιθόγαλο (τοξικό, δηλητηριώδες, δρόγη),

Ornithogalum narbonense L. - ορνιθόγαλο (τοξικό, δηλητηριώδες, δρόγη),

Ornithogalum arabicum L. - ορνιθόγαλο (τοξικό, δηλητηριώδες, δρόγη),

Narcissus elegans L. - νάρκισσος,

Allium neapolitanum Cyr. - (θεραπευτικό),

Allium roseum L. - (βρώσιμο, θεραπευτικό),

Fritillaria ehrhartii Boiss. & Orph., (δηλητηριώδες - φαρμακευτικό),

Colchicum variegatum L. - κολχικό (τοξικό),

Romulea bulbocodium (L.) Sebastiani & Mauri,

Urginea maritima (L.) Baker - ασκέλα,

Asparagus stipularis L. - σπαράγγι (εδώδιμο),

Muscari commutatum Guss.

Crocus laevigatus Bory & Chaub. και *Crocus tournefortii* Gay.

Από παρατηρήσεις σε διάφορες καλλιέργειες της Απάνω Μεριάς, τα συχνότερα είδη ποώδους βλάστησης που εμφανίζονται είναι τα: *Hordeum murinum* L. - αγριοκρίθαρο,

Avena sterilis L. - αγριοβρώμη (φαρμακευτικό),

Galium aparine L. - γάλλιο (θερα-

πευτικό, φαρμακευτικό, κατά της ψωρίασης),

Lolium temulentum L. - λόλιο (δηλητηριώδες),

Oxalis pes-caprae L. - οξαλίδα (πολύτιμο για τη μελισσοκομία),

Papaver rhoeas L. - παπαρούνα (βρώσιμο),

Malva sylvestris L. - μολόχα (θεραπευτικό),

Trifolium spumosum L. - τριφύλλι (βρώσιμο),

Trifolium stellatum L. - τριφύλλι (βρώσιμο),

Trifolium uniflorum L. - τριφύλλι (βρώσιμο),

Vicia cretica B.& Heldr. - αγριοβίκος,

Vicia hybrida L. - αγριοβίκος,

Chamomilla recutita (L.) Rauschert - χαμομήλι,

Anthemis chia L. - μαργαρίτα (φαρμακευτικό),

Sonchus oleraceus L. - ζοχός (φαρμακευτικό),

Sinapis arvensis L. - σινάπι, αγριοβρούβα (βρώσιμο, θεραπευτικό),

Cynodon dactylon (L.) Pers. - αγριάδα (φαρμακευτικό, θεραπευτικό),

Convolvulus althaeoides L. ssp. *tenuissimus* (Sibth. & Sm.) Stace, - χωνάκι (φαρμακευτικό),

Phalaris aquatica L. - φαλαρίδα (φαρμακευτικό),

Parietaria lusitanica L. - παριετάρια (φαρμακευτικό),

Urtica urens L. - τσουκνίδα (φαρμακευτικό, θεραπευτικό),

Portulaca oleracea L. - γλιστρίδα

Prasium majus L. - Λαγουδόχορτο

Anemone coronaria L. - Ανεμώνη

Ornithogalum umbellatum L. - Ορνιθόγαλο

Trifolium stellatum L. - Τριφύλλι

Papaver rhoeas L. - Παπαρούνα

Trifolium uniflorum L. - Τριφύλλι

Galium aparine L. - Κολλητσίδα

Scabiosa sp.

(θεραπευτικό, φαρμακευτικό),
Calendula arvensis L. - καλέντουλα
(θεραπευτικό, φαρμακευτικό) κ.ά.

Η βλάστηση, που εμφανίζεται
συχνότερα γύρω από οικισμούς,
αγροτικές και κτηνοτροφικές
εγκαταστάσεις, ερείπια κτισμά-
των και, γενικά, σε βιότοπους
όπου αφθονούν αζωτούχα υλικά,
αποτελείται κυρίως από νιτρόφι-
λου χαρακτήρα ποώδη είδη.
Μερικά είδη αυτής της κατηγορί-
ας είναι τα:

Urtica dioica L. & *Urtica urens* L.,
τσουκνίδες (θεραπευτικά, φαρμα-
κευτικά),

Sonchus oleraceus L. - ζοχός (θερα-
πευτικό),

Marrubium vulgare L. - μαρούβιο
(φαρμακευτικό, αποχρεμπτικό, το-
ξικό),

Galium aparine L.

Onopordon illyricum L. - ιλλυρικό
γαϊδουράγκαθο (φαρμακευτικό,
θεραπευτικό),

Senecio vulgaris L. - σενέκιο, ογλί-
γορας,

Avena sterilis L.

Capsella bursa-pastoris (L.)
Medicus,

Daucus guttatus Sibth. & Sm.

Reseda lutea L.

Malva sylvestris L.

Eryngium campestre L.

Parietaria officinalis L. κ.ά.

Δίπλα στους δρόμους και
κατά μήκος των μονοπατιών ανα-
πτύσσεται ποώδης βλάστηση, η

οποία αποτελείται κυρίως από
ετήσια φυτά της κατηγορίας των
νιτρόφιλων και ζιζανίων των καλ-
λιεργειών. Μερικά είδη της κατη-
γορίας αυτής είναι τα:

Tragopogon porrifolius L.

Bromus sterilis L.

Eryngium campestre L.

Melilotus officinalis (L.) Pallas, - με-
λίλωτος (φαρμακευτικός, θερα-
πευτικός, θεωρείται μαλακτικό,
αρωματικό, σπασμολυτικό, αντι-
θρομβωτικό και διουρητικό. Είναι
τονωτικό των φλεβών γιατί αυξάνει
την αντοχή των αγγείων και βελτι-
ώνει την κυκλοφορία του αίματος.
Εξωτερικά χρησιμοποιείται ως κα-
τάπλασμα σε πληγές, πρηξίματα
και σπυριά (καλόγερους).

Chamomilla recutita (L.) Rauschert,
- χαμομήλι (φαρμακευτικό, θερα-
πευτικό),

Bromus madritensis L.

Lolium perenne L.

Geranium molle L.

Erodium cicutarium (L.) L'Her.

Avena barbata Pott,

Senecio vulgaris L. κ.ά.

Αρκετά είδη δένδρων, θά-
μνων και αναρριχώμενων ειδών
έχουν εισαχθεί στη Σύρα το 19ο
και 20ο αιώνα και έχουν απόλυτα
προσαρμοστεί κυρίως ως καλλω-
πιστικά.

Παραθέτουμε κάποια από τα είδη
αυτά:

Chamaerops humilis L. - χαμέρωπας,

Phoenix canariensis Hort. ex Chabaud

Ρέμα της Βαρβαρούσας. Φυσικές λεκάνες συλλογής ομβρίων πολίτιμες για το επερχόμενο καλοκαίρι.

Erodium chium L. - Μυρώνια, Χτενάκι

Cynoglossum officinale L. - Κυνόγλωσσο

Orchis intacta Link.

Trifolium nigrescens Viv.

- φοίνικας,
Eucalyptus globulus L. - ευκάλυπτος,
Eucalyptus viminalis L. - κινόδενδρο,
Cupressus sempervirens L. f. *horizontalis* (Miller) Voss. - κυπαρίσσι,
Cupressus sempervirens L. f. *sempervirens* (Miller) Voss. - κυπαρίσσι,
Araucaria heterophylla (Salisb.) Franco - αρωκάρια,
Pinus pinea L. - κουκουναριά,
Pinus halepensis Miller - χαλέπιος πεύκη,
Myrtus communis L. - μυρτιά,
Pistacia terebinthus L. - κοκκορεβυθιά,
Thuja orientalis L. - τούγια,
Acacia farnesiana L. - γαζία,
Acacia cyanophylla L. - αγριογαζία,
Albizia julibrissim L. - ακακία Κωνσταντινούπολης,
Acacia floribunda L. - μιμόζα,
Acacia dealbata L. - ακακία,
Tamarix tetrandra L. - αλμυρίκι,
Tamarix parviflora DC. - αλμυρίκι,
Punica granatum L. - ροδιά,
Medicago arborea L. - δενδρώδης μηδική,
Passiflora caerulea L. - ρολογάκι,
Laurus nobilis L. - δάφνη, κ.ά.
 Σύμφωνα με τον καθηγητή Γεώργιο Π. Σαρλή, η χλωρίδα της Σύρας συνίσταται σε 580 είδη, 60 υποείδη, 1 ποικιλία και 1 μορφή, δηλ. συνολικά σε 642 ταξινομικές μονάδες (taxa), που ανήκουν σε 340 γένη και 81 οικογένειες. Από προγενέστερες έρευνες

(K.H. Rechinger) ήταν γνωστά για τη χλωρίδα της Σύρας 648 taxa (590 είδη και 58 υποείδη), από τα οποία δεν ανευρέθηκαν 138, που ανήκουν σε 37 οικογένειες, ενώ 5 χαρακτηρίζονται σαν καλλωπιστικά είδη. Στη συνεχή καταγραφή στο νησί έχουν ήδη προσδιοριστεί 450 ταξινομικές μονάδες στην Απάνω Μεριά. Είναι προφανές ότι δεν παρουσιάστηκε ολόκληρος ο κατάλογος των taxa της Απάνω Μεριάς στο παρόν κείμενο. Μία από τις πλέον έγκυρες δημοσιευμένες εργασίες είναι του καθηγητή Γεώργιου Π. Σαρλή (1989, 1994), η οποία δημοσιεύτηκε στα Συριανά Γράμματα, τ. 26-27, Απρίλιος-Ιούλιος 1994. Καταγραφές σχετικές με τα είδη χλωρίδας του νησιού: Θ. Ορφανίδης (1856), Β.Τούντας - Herbarium Tuntasium (1905), F. Werner (1927), Κων. Ζερλέντης (1952), Χ. Διαπούλης - Ενδημικά φυτά των Κυκλάδων νήσων (1961), Παπανικολάου & Σαρλής (1991), Γεώργιος Π. Σαρλής (1989, 1994), Ανδρέας Καλόξυλος (1991), Strid (1996), Θ. Αραμπατζής (1998, 2001), Tan & Ιατρού (2001), Κωνσταντίνος Ιωαν. Καταγής (2009) και αποτελούν τη βάση για τη συνέχιση της επικαιροποίησης και συμπλήρωσης του καταλόγου των ταξινομικών μονάδων της Σύρας.

Επίσης στο νησί έχουν εντο-

Geranium pusillum L.

Crocus tournefortii Gay - Κρόκκος

Psoralea bituminosa L. - Αγριοτρυφίλλι

Orchis anatolica Boiss. - Ορχιδέα

Fritillaria ehrhartii Boiss. & Orph.

Gagea arvensis (Pers.) Dumort.

Gynandriris sisyrinchium (L.) Parl. - Γυνανδρίριδα

Orchis sancta L. 1759

πιστεί πάνω από 25 taxa ορχιδωειδών, με περισσότερα τα είδη και υποείδη *ophrys*, τα οποία υπερβαίνουν τα 12, σε μια ευρεία κατανομή από τα 10μ. υψόμετρο μέχρι τα 350 μέτρα κυρίως σε ζώνες φρυγάνων, σε πολύ μικρές συγκεντρώσεις ώστε να μας επιτραπεί ο χαρακτηρισμός «απειλούμενα» ή «υπό εξαφάνιση» στο σύνολό τους.

Παρατίθενται ενδεικτικά οι:

Orchis coriophora L., *Orchis laxiflora* Lam., *Orchis palustris* Link., *Orchis papilionacea* L., *Orchis anatolica* L., *Orchis italica* Poir. in J.B.A.M.de Lamarck (1798), *Ophrys ferrum-equinum* Desf., *Ophrys fusca* Link., *Ophrys bombyliflora* Link., *Ophrys fuciflora* Link., *Ophrys tenthredinifera* Willd., *Ophrys fuciflora subsp. andria* (P.Delforge) Faurh. 2006, *Ophrys lutea phryganae* Melki, 2000 κ.ά.

Αποδεχόμενοι την προφανή διαπίστωση του καθηγητή της Ανωτάτης Γεωπονικής Σχολής Αθηνών Κ. Ζερλέντη, ότι «η έρευνα της χλωρίδος των Κυκλάδων νήσων δεν δύναται να θεωρηθεί ως εξαντληθείσα...», συνεχίζουμε εδώ και 20 χρόνια την επικαιροποίηση και συμπλήρωση των taxa της Σύρας.

Η ανάγκη προστασίας αυτού του φυτικού κεφαλαίου στην Απάνω Μεριά πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα, απέναντι

σε κάθε σχέδιο διαφοροποίησής της, τόσο για τη διατήρηση των αποτιμημένων προϊόντων της Απάνω Μεριάς, μερικά εκ των οποίων είναι:

- υψηλής ποιότητας παραγωγή εδώδιμων προϊόντων,
- καλλιέργεια βοτάνων-ιαμάτων -δρογών με αναπαραγωγή των αυτόχθονων ποικιλιών και ειδών,
- βελτίωση εδαφών, μελισσοκομία, παραπροϊόντα ή παράλληλες παραγωγές,
- άνυδρη γεωργία,
- λελογισμένες εποχικές καλλιέργειες ελεύθερες επιβαρυμένων χημικών λιπασμάτων και εντομο-μυκητοκτονιών,
- βοσκήσιμη ύλη - παραγωγή κρέατος υψηλής ποιότητας και τροφικής αξίας,
- επαναχρησιμοποίηση αδρανών από παλαιότερες χρήσεις,
- παραγωγή υψηλής ποιότητας φυσικών λιπασμάτων για τις καλλιέργειες
- υψηλής ποιότητας εδάφη ως υψηλής ποιότητας υπόβαθρο εποχικής εναλλακτικής γεωργίας,
- δημιουργία νέων βιολογικών προϊόντων και υπερτροφών,
- περιγητικός, γεωλογικός, αρχαιολογικός, γεωπονικός και περιβαλλοντικός τουρισμός,
- έρευνα και νέες τεχνολογικές τεχνικές υποστήριξης της ήπιας εκμετάλλευσης με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας και

Ophrys andria halkionis Kreutz.

Ophrys cretica X *Ophrys Spruneri*

Ophrys ferrum-equinum Desf.

Ophrys israelitica H.Baumann & Kuenkele

Ophrys bombyliflora Link.

Ophrys lutea phryganae Melki, 2000

Ophrys neglecta Parlato (1858)

Orchis papilionacea L.

της αξίας των τοπικών προϊόντων,

- έρευνα και δημιουργία προϊόντων τοπικής προέλευσης, κ.ά. όσο και για τη διατήρηση και ανάδειξη των μη αποτιμημένων προϊόντων που προσφέρει απλόχερα η Απάνω Μεριά, μερικά εκ των οποίων είναι:
- βιοποικιλότητα, η οποία εξασφαλίζει τη διαβίωση των άγριων ζώων, της αυτόχθονης αλλά και της μεταναστευτικής πτηνοπανίδας και των ερπετών,
- υψηλής ποιοτικής αξίας διαπλάσεις ως υπόβαθρο για τις ανθρώπινες δραστηριότητες,
- περιοχές και διαδρομές αναψυχής και ανάτασης σε τοπία υψηλής αισθητικής αξίας με πολλαπλές προσεγγίσεις αισθητικών διαδρομών,
- περιοχές υψηλής οπτικής αξίας,
- περιοχές υψηλής οσφρητικής αξίας,
- περιοχές υψηλής κινητικής αξίας,
- περιοχές ισχυρών πεδίων,
- περιοχές παρατήρησης σπάνιων ειδών,
- περιοχές υψηλής λαογραφικής αξίας,
- περιοχές υψηλής γεωμορφολογικής αξίας,
- περιοχές υψηλής ιστορικής και αρχαιολογικής αξίας κ.ά.,
- γενικότερα μιας σειράς μη απο-

τιμημένων παροχών της Απάνω Μεριάς προς τον άνθρωπο, οι οποίες βελτιώνουν την ποιότητα διαβίωσης και οι οποίες έχουν αποτελέσει αντικείμενο σύγχρονων ερευνητικών εργασιών πολλών πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Οι περισσότερες δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν γύρω από το πλήθος των παροχών της περιοχής είναι εποχικές. Κατανέμονται όμως σε όλη τη διάρκεια του χρόνου.

Αυτό παρέχει την εξασφάλιση διαρκούς δραστηριότητας στην περιοχή, με δεδομένη τη διατήρηση των ήπιων δράσεων και εκμεταλλεύσεων, ενώ ταυτόχρονα δεν πιέζεται η φέρουσα ικανότητα της περιοχής και μπορεί να εξασφαλισθεί η αείφορη διαχείριση των πόρων της.

Έχει πλέον αποδειχθεί από επιστημονικές μελέτες, ότι το οικονομικό αποτέλεσμα είναι μεγαλύτερο όταν σκοπός του επιχειρείν δεν είναι η μέγιστη παραγωγή, αλλά η υψηλή ποιότητα των παραγομένων ή παρεχομένων «προϊόντων», σε περιοχές της κλίμακας της Σύρου και ειδικά της κλίμακας της Απάνω Μεριάς. Είναι προφανές ότι αποκλείεται κάθε σχεδιασμός εντατικής εκμετάλλευσης.

Υπενθυμίζουμε ότι είναι αδιανόη-

τη η άσκοπη συλλογή αυτοφυών ειδών από περιπατητές, περιηγητές, επισκέπτες αλλά και μόνιμους κατοίκους. Καλούμε το σύνολο των επισκεπτών και κατοίκων να σέβονται τις απαγορεύσεις προστασίας που έχουν εκδοθεί από τις αρμόδιες αρχές. Τέλος, οι ενδείξεις φαρμακευτικό, θεραπευτικό, δρόγη κλπ. δόθηκαν για να δείξουν τη σπουδαιό-

τητα και τη χρησιμότητα των ειδών (κατά παράδοση ή και σήμερα) και επισημαίνεται ότι αυτές οι ιδιότητες δεν εξαντλούνται μόνο στα είδη που αναφέραμε στο άρθρο αυτό. Για όποια χρήση, θεραπευτική ή φαρμακευτική, θα πρέπει απαραίτητα να συμβουλευέστε το γιατρό ή το θεραπευτή σας. *σ κκ*

Colus hircinus Cavalier & Séchier (1835).

Σημειώσεις:

1. δρόγη είναι το φυτικό τμήμα από το οποίο λαμβάνονται δραστικές ουσίες για φάρμακα.
2. Η Σύρα βρίσκεται στο κέντρο του νησιωτικού συμπλέγματος των Κυκλάδων και μαζί με την Αστυπάλαια αποτελούν το 13ο χλωριδικό τρίγωνο (kik) το οποίο αυτόνομα υιοθετήθηκε για τη δημιουργία της Flora Hellenica (Rechinger, 1951 – Strid, 1996) επειδή δεν παρουσιάζει τα ίδια χλωριδικά στοιχεία με τα όμορά του (τόξο Νοτίου Αιγαίου στα νότια, Πελοπόννησο δυτικά, Ανατολικό Αιγαίο και παράλια Μικράς Ασίας ανατολικά και Βόρειο Αιγαίο, Αττική και Εύβοια Βόρεια).
- Σύμφωνα με τη βάση δεδομένων της Flora Hellenica (Strid 1996), η Πελοπόννησος με τα Κύθηρα και τα Αντικύθηρα, οι Κυκλάδες, το σύμπλεγμα Κρήτης – Καρπάθου και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (E Ae), περιλαμβάνουν συνολικά 3.575 είδη. Από αυτά, 999 είναι είδη “ευρείας εξάπλωσης”, υπάρχουν δηλαδή και στις τέσσερις αυτές περιοχές. Τα είδη “στενής εξάπλωσης”, δηλαδή αυτά που υπάρχουν μόνο σε μια εκ των τεσσάρων αυτών περιοχών και εξαπλώνονται στις γειτονικές αυτές περιοχές, τα οποία έχουν και μεγαλύτερη φυτογεωγραφική σημασία και αποτελούν μέτρο της “μοναδικότητας” της χλωρίδας της εκάστοτε περιοχής είναι 1.504 για την περιοχή της Πελοποννήσου (60,1% της συνολικής της χλωρίδας), 521 για τις Κυκλάδες (34,3% της συνολικής τους χλωρίδας), 799 για την Κρήτη, την Κάρπαθο και τα μικρότερα νησιά του συμπλέγματος (44,4% της συνολικής χλωρίδας τους) και 1.201 για τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου (54,6% της συνολικής χλωρίδας τους).
- Ένας σημαντικός αριθμός ειδών που υπάρχουν στην ηπειρωτική Ελλάδα, την Κρήτη και τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου απουσιάζουν από το Κεντρικό Αιγαίο. Το κενό αυτό χαρακτηρίζεται από τον Rechinger ως «παράθυρο των Κυκλάδων» (“Kykkladenfenster”). Από τη συνολική χλωρίδα των Κυκλάδων, 248 είδη δεν υπάρχουν στην Πελοπόννησο και τα Κύθηρα, 374 δεν υπάρχουν στην περιοχή Κρήτης – Καρπάθου, και 216 δεν υπάρχουν στο Ανατολικό Αιγαίο. Όσον αφορά τις περιοχές που περιβάλλουν το “παράθυρο”, 1.231 από τα είδη φυτών της Πελοποννήσου, 625 είδη του συμπλέγματος Κρήτης – Καρπάθου και 895 είδη των νησιών ανατολικά της “γραμμής του Rechinger” δεν εξαπλώνονται στις Κυκλάδες. Τα taxa των Κυκλάδων ανέρχονται σε 1.640 (Ταπ και Ιατρού, 2001).
3. Έχει δημιουργηθεί τοπικά μια ανοιχτή ομάδα με σκοπό την καταγραφή και επικαιροποίηση του καταλόγου του Γ.Π.Σαρή σε σύγκριση με τους καταλόγους των Ταπ & Ιατρού (2001) και του Κωνσταντίνου Ι. Καταγά (2007). Παράλληλα προωθεί τη δημιουργία φυτολογίου για τα αυτοφυή είδη της Σύρας. Κάθε ενδιαφερόμενος να συμμετέχει στην προσπάθεια αυτή μπορεί να επικοινωνήσει στο mail: cycladic.flora@gmail.com

Ευχαριστίες:

Ευχαριστώ ιδιαίτερα το Γιώργο Στεφάνου για τη διάθεση των 4 πανοραμικών φωτογραφιών που εμπλούτισαν το παρόν άρθρο.